Hyvinvointialueiden ohjausosasto (HVO)
Laura Pitkänen

Lausunto valtiovarainvaliokunnan kunta- ja hyvinvointijaostolle

Asia: VNS 2/2025 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2026-2029

Valtiovarainvaliokunnan kunta- ja hyvinvointijaosto on pyytänyt lausuntoa seuraavasta teemasta:

- Sote-palveluiden tilannekuvan seurannan ja rahoitusperiaatteet toteutumisen seurannan työkalut ja niiden käyttäminen hyvinvointialueiden ohjauksesta.
- Kuinka mm. palveluiden saatavuuden, kustannusten, laadun sekä vaikuttavuuden seurantaa tehdään (kuinka tiedot valtakunnallisesti kerätään)?
- Miten tietoja hyödynnetään hyvinvointialueiden ohjauksen tukena ja kuinka tiedot ovat eri toimijoiden saatavilla ja hyödynnettävissä?

Valtiovarainministeriön hyvinvointialueiden ohjausosasto (HVO) kiittää lausuntopyynnöstä ja esittää lausuntonaan seuraavaa.

1. Sote-palveluiden tilannekuvan seurannan ja rahoitusperiaatteet toteutumisen seurannan työkalut ja niiden käyttäminen hyvinvointialueiden ohjauksesta.

Hyvinvointialueesta annetun lain (611/2021) 12 §:n mukaan julkisen talouden suunnitelmassa tulee arvioida hyvinvointialueiden rahoituksen riittävyyttä niiden tehtävien hoitamiseen kokonaisuutena ja hyvinvointialueittain (rahoitusperiaate). Rahoitusperiaatteen tulee toteutua koko maan tasolla, mutta myös alueittain (PeVL 15/2018 vp s. 21). Silloin olennaista on se, miten koko maan tason rahoitus kohdentuu alueiden kesken.

Rahoituksen riittävyyden arviointia edeltää sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 31 §:ään perustuva sosiaali- ja terveysministeriön (STM) laatima vuosittainen valtakunnallinen selvitys, jossa arvioidaan sosiaali- ja terveydenhuollon yhdenvertaista toteutumista ja rahoituksen tason riittävyyttä sekä pelastustoimen järjestämisestä annetun lain

(613/2021) 15 §:n mukainen sisäministeriön (SM) vuosittainen selvitys tarpeita ja uhkia vastaavien pelastustoimen palvelujen toteutumista ja rahoituksen tason riittävyydestä.

Valtiovarainministeriö arvioi rahoitusperiaatteen toteutumista julkisen talouden suunnitelmassa siten, että riittääkö julkisen talouden suunnitelman mukainen aluekohtainen rahoitus lakisääteisten palvelujen järjestämiseen vuosittain eli vastaako alueen rahoitus vuositasolla kustannuksia, jotka aiheutuvat sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisvastuun toteuttamisesta. Tällöin uutta alijäämää ei syntyisi, mutta ei myöskään ylijäämää, jonka kerryttäminen olisi tarpeen edellisten vuosien alijäämien kattamiseksi.

Rahoituksen riittävyyden arvioinnissa hyödynnetään hyvinvointialueiden Valtiokonttorille raportoimia taloustietoja (ks. kohta 2).

Sosiaali- ja terveysministeriössä on käynnissä sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisen arviointia koskeva valmistelu, jonka tavoitteena on muodostaa hyvinvointialueiden ohjaukseen ja erityisesti rahoituksen riittävyyden arviointiin tarpeellinen arviointikehikko, jota tässä työssä tullaan jatkossa hyödyntämään.

2. Kuinka mm. palveluiden saatavuuden, kustannusten, laadun sekä vaikuttavuuden seurantaa tehdään (kuinka tiedot valtakunnallisesti kerätään)?

Kustannusten osalta kyse on taloustiedoista. Muiden kysyttyjen ulottuvuuksien osalta kyse on toimintatiedoista.

<u>Taloustiedot</u>

Hyvinvointialueen ja hyvinvointiyhtymän on toimitettava erikseen säädetyt taloustietonsa Valtiokonttorin ylläpitämään Kuntien ja hyvinvointialueiden taloustietopalveluun (entinen Kuntatalouden tietopalvelu) yhdenmukaisessa ja vertailtavassa muodossa. Raportoidut tiedot ovat avoimesti kaikkien käytettävissä Tutkihallintoa.fi-palvelussa.

Hyvinvointialueesta annetun lain 120 §:ssä on säädetty hyvinvointialueen velvoitteesta tuottaa tietoja hyvinvointialueen toiminnasta ja taloudesta. Hyvinvointialueen on salassapitosäädösten estämättä toimitettava tilinpäätös-, osavuosikatsaus- ja kustannustiedot sekä muut säännöllisesti toimitettavaksi edellytetyt taloustiedot Valtiokonttorin taloustietovarantoon yhteentoimivuuden edellyttämässä muodossa. Hyvinvointialue vastaa toimittamiensa tietojen oikeellisuudesta.

Asetuksilla voidaan antaa tarkempia säännöksiä tuotettavista taloustiedoista sekä tietojen tuottamisen ja toimittamisen menettelytavoista sekä ajankohdista. Valtiovarainministeriö vastaa edellä mainitun taloustietojen yhteentoimivuuden edellytyksenä olevan taloustietojen tarkempien tietosisältöjen ja teknisten kuvauksen määrittelyä varten tarvittavan yhteistyön järjestämisestä. Tähän yhteistyöhön osallistuu edustajia hyvinvointialueilta, ministeriöistä ja virastoista.

Valtiovarainministeriön vetovastuulla oleva *kuntien ja hyvinvointialueiden raportoimien tietojen tietosisältöjen ylläpidon yhteistyöryhmä* määrittelee talousraportoinnin tietosisällön ja tekniset kuvaukset. Hyvinvointialueesta annetun lain nojalla annetaan vuosittain valtiovarainministeriön asetus, jossa ovat tarkemmat säännökset seuraavan tilikauden tietojen toimittamiseen sovellettavista teknisistä kuvauksista ja tietosisällöstä.

Valtiokonttorista annetussa laissa on määritelty Valtiokonttorin tehtäväksi toimia kuntien ja hyvinvointialueiden taloustietovarannon ylläpidosta vastaavana viranomaisena sekä rekisterinpitäjänä.

Lakeja alemman asteiseen sääntelyyn sisältyvät valtioneuvoston asetukset hyvinvointialueen taloutta koskevien tietojen toimittamisesta. Niissä on säädetty taloustietojen raportoinnin aikatauluista sekä valtioneuvoston asetukset hyvinvointialueen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista. Näiden lisäksi on olemassa valtiovarainministeriön asetukset hyvinvointialueen taloustietojen toimittamiseen sovellettavasta tietosisällöstä ja teknisistä kuvauksista.

Toimintatiedot

Hyvinvointialuelain mukaan “Valtiovarainministeriö seuraa yleisesti hyvinvointialueiden toimintaa ja taloutta ja vastaa - - toiminnan yleisestä ohjauksesta siltä osin kuin sitä ei ole säädetty sosiaali- ja terveysministeriön, sisäministeriön tai muun ministeriön toimivaltaan kuuluvaksi” (Laki hyvinvointialueesta 11 §). Hyvinvointialueiden palveluiden saatavuuden, kustannusten, laadun, vaikuttavuuden jne. seuranta kuuluu siis osaltaan yleisellä tasolla valtiovarainministeriölle. Valtiovarainministeriölla ei kuitenkaan ole tiedonsaantioikeuksia toimintatietoon, vaan VM on sen osalta julkisen tiedon sekä muun STM:n ja THL:n (sosiaali- ja terveydenhuollon osalta) sekä SM:n (pelastustoimen osalta) keräämän ja VM:lle jakaman tiedon varassa.

3. Miten tietoja hyödynnetään hyvinvointialueiden ohjauksen tukena ja kuinka tiedot ovat eri toimijoiden saatavilla ja hyödynnettävissä?

Taloustiedot

Taloustiedot ovat VM:n käytettävissä reaaliaikaisesti. VM:n Hyvinvointialueiden ohjausosaston tieto- ja analytiikkayksikkö analysoi ja visualisoi tietoja mm. Power BI –ohjelmistolla. Power BI –raportit ovat HVO:n virkahenkilöiden lisäksi muiden VM:n asiaankuuluvien virkahenkilöiden sekä tarpeen mukaan myös STM:n ja SM:n virkahenkilöiden saatavilla.

Taloustietoja raportoidaan useita kertoja vuodessa, tarkempi aikataulu Valtiokonttorin sivulla: https://www.valtiokonttori.fi/yleinen/kuntatalouden-tietojen-raportointiaikataulu/.

Toimintatiedot

Valtioneuvoston ja hyvinvointialueiden yhteisen tilannekuvan työkaluksi on sovittu THL:n tuottama Johdon strateginen tilannekuva (JST), joka on julkisesti saatavilla osoitteessa www.thl.fi/jst.

Tietojen hyödyntäminen ohjauksessa (VM/HVO:n näkökulmasta)

HVO:n ohjausprosessit, ml. ohjauksen koordinaatio ministeriöiden kesken, ovat vielä kehitysvaiheessa ja niistä valmistellaan parhaillaan prosessikuvauksia yhteistyössä muiden hyvinvointialueiden ohjaukseen osallistuvien ministeriöiden (STM & SM) kanssa.

Hyvinvointialueiden ohjauksen vuosittainen kokonaisuus muodostaa ohjauksen vuosikellon, jonka mukaisesti tietyt perusprosessit toistuvat vuosittain. Vuosikelloa määrittää osaltaan Valtiokonttorille raportoitavien taloustietojen aikataulu (https://www.valtiokonttori.fi/yleinen/kuntatalouden-tietojen-raportointiaikataulu/).

Aluevastuut on jaettu virkahenkilöille (HVO:lla lähtökohtaisesti ohjausyksikön virkahenkilöille), ja eri ministeriöiden aluevastuulliset virkahenkilöt tekevät yhteistyötä oman alueensa asioiden tiimoilta, ml. talouden ja toiminnan jatkuva seuranta ja hyvinvointialueneuvotteluihin valmistautuminen. Taloustietojen lähteenä käytetään em. HVO:n Power BI -työkalua ja JST:aa, toimintatietojen osalta JST:aa. Yhteistyön tavoitteena on muodostaa aluekohtainen kokonaiskuva taloudesta ja toiminnasta.

Ohjauksen erityismenettelyt (lainanottovaltuudet, arviointimenettelyt, lisärahoituspyynnöt jne.) resursoidaan tapauskohtaisesti ja lähtökohtaisesti kyseisen alueen aluevastaava osallistuu työskentelyyn.

Laura Pitkänen
Johtava erityisasiantuntija, yksikön päällikkö
Hyvinvointialueiden ohjausosasto, tieto- ja analytiikkayksikkö
laura.pitkanen@gov.fi